

ŞEHİR VE MEDENİYET

ŞEHİR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Medeniyet Coğrafyamızdan Kesitler

Cilt: 8 ■ Sayı: 16

ŞEHİR VE MEDENİYET

ŞEHİR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Journal of City and Civilization

ISSN: 1308-8386 • Cilt: 8, Sayı: 16, Haziran 2022

BEM-BİR-SEN adına sahibi

Levent Uslu

Genel Başkan

Yazı İşleri Müdürü

D. Cenk Davulcu

Editör

Doç. Dr. Musa Öztürk

Yayın Kurulu

Dr. Ahmet Selim Kadioğlu

Ayhan Metin

D. Cenk Davulcu

Emir Osmanoğlu

Ercan Olgun

Medeni Sevinç

Nurettin Sever

Tarkan Zengin

Yusuf Sunar

Kamil Demirparmak

Yayın Koordinatörü

Yusuf Sunar

Yayın Türü: Altı Aylık, Yaygın Süreli Yayın **Yayın Dili:** Türkçe-İngilizce

Kapak Tasarım: Mustafa Sunar • **Uygulama:** Büşra Gezer • **Teknik Sorumlu:** Seda Tokuroğlu

Baskı/Yayın Tarihi: Haziran 2022

Yayın Merkezi

BEM-BİR-SEN

Zübeyde Hanım Mah. Sebze Bahçeleri Cad. No:86 Kat:6 06400 Altındağ / Ankara

Telefon: +90 312 230 47 04 – 05 Faks: +90 312 229 66 39

E-posta: bembirsen@bembirsen.org.tr Web: www.bembirsen.org.tr

Editöryal İletişim

Nasuh Akar Mah. Türk Ocağı Caddesi Prof. Dr. Osman Turan Sok. No: 4 Kat: 2

Balgat-Çankaya/Ankara

Tel: 0312 285 53 59 / Faks: 0312 285 53 99 Gsm: 0543 285 53 59

Web: <http://www.sehirmedeniyetdergisi.org>

E-posta: editor@sehirmedeniyetdergisi.org • E-posta: iletisim@sehirmedeniyetdergisi.org

Hazırlık ve İçerik Danışmanlığı

ADAMOR Toplum Araştırmaları Merkezi

Web: www.adamor.com.tr E-mail: info@adamor.com.tr

Şehir ve Medeniyet Dergisi, yılda iki sayı yayımlanan hakemli bir dergidir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. ©Yayımlanan yazıların telif hakları Şehir ve Medeniyet Dergisi'ne aittir, yayımcının izni alınmadan yazıların tümü, bir kısmı ya da bölümleri ticari amaçla çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz. Şehir ve Medeniyet Dergisi hem basılı matbu olarak hem de elektronik olarak yayımlanan ve açık erişim ilkelerini benimsemiş bir dergidir. Kaynak belirtilerek ve yazarların telif hakları korunarak internette yazıların bir kısmı veya tamamı paylaşılabilir

Danışma Kurulu

- Prof. Dr. Ahmet Koyuncu, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Prof. Dr. Aynur Atmaca Can, Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Celalettin Yanık, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Cevat Özyurt, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Feridun Bilgin, Mardin Artuklu Üniversitesi
Prof. Dr. Gökhan Tuncel, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Pamir, ODTÜ (Emekli)
Prof. Dr. Hasan Bozgeyikli, Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice Ayataç, İstanbul Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim Özçoşar, Mardin Artuklu Üniversitesi
Prof. Dr. Kadir Canatan, İstanbul S. Zaim Üniversitesi
Prof. Dr. Korkut Tuna, İstanbul Ticaret Üniversitesi
Prof. Dr. Köksal Alver, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Kudret Bülbül, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Lütfi Sunar, Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Mahmut Atay, Selçuk Üniversitesi (Emekli)
Prof. Dr. Mehmet Baha Tanman, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Altunoğlu, Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Orçun İmga, Polis Akademisi
Prof. Dr. Osman Şimşek, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Ömer Aytaç, Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Ramazan Aras, İbn Haldun Üniversitesi
Prof. Dr. Şükrü Karatepe, T.C. Cumhurbaşkanlığı YYPK Üyesi
Prof. Dr. Tarkan Oktay, Medeniyet Üniversitesi
Prof. Dr. Tevfik Erdem, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Vehbi Bayhan, İnönü Üniversitesi
Prof. Dr. Yılmaz Demirhan, Dicle Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer Çelik, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
D. Mehmet Doğan, Yazarlar Birliği Vakfı Başkanı
Doç. Dr. M. Yavuz Alptekin, Karadeniz Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Alıcı, Mardin Artuklu Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammed Enes Kala, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammet Fatih Kılıç, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Doç. Dr. Murat Sezik, İnönü Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Bakırcı, Giresun Üniversitesi
Doç. Dr. Yasemin Çakırer Özservet, Marmara Üniversitesi
Dr. Necdet Subaşı, MEB
Dr. Öğr. Ü. Ahmet Selim Kadioğlu, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Görgün Özcan, İstanbul S. Zaim Üniversitesi
Dr. Öğr. Ü. Zeynep Yılmaz Bayram, Karadeniz Teknik Üniversitesi

Bu sayının Hakem Listesi (List of Reviewers for Vol. 8 Issue 16)

Editör olarak bu sayımızda yayınlanan makalelere anonim hakemlik yapan aşağıdaki hakemlere teşekkür ederiz.

The Editor wish to thank the following reviewers for their anonymous evaluations of papers in this issue.

Doç. Dr. Abdullah Aydın, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet Kayan, Harran Üniversitesi

Doç. Dr. Berat Akıncı, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi

Doç. Dr. Emrullah Yakut, Mardin Artuklu Üniversitesi

Doç. Dr. Fahri Atasoy, Kırıkkale Üniversitesi

Doç. Dr. Murat Sezik, İnönü Üniversitesi

Doç. Dr. Yasin Yayla, Kırıkkale Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Arif Çiçek, Gümüşhane Üniversitesi

Dr. Yılmaz Can, Diyarbakır Milli Eğitim Müdürlüğü

İçindekiler / *Table of Contents*

7

Takdim

8

Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep ve Antakya’da Medeniyetin Mekânsal Temsili
Spatial Representation of the Civilization in Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep and Antakya
Ahmet Vedat KOÇAL

32

**Nâbî’nin Hayriyye Adlı Eserindeki “Der-beyân-ı Şeref-i İstanbul” Bölümünde
Şehir Tasavvuru**
City Conception in the Chapter "Der-beyân-ı Sheref-i Istanbul" in Na-bi's Hayriyye
Azranur Açığöz - Ali Cançelik

53

**Ülke İçinde Zorla Yerinden Edilenlerin Daha Önce Yaşadıkları Yere Dönme
Eğilimleri: Taiz Örneği**
*Tendencies of the Forcibly Displaced Within the Country to Return to Their Former Places: A Case Study
of the Taiz Yemen City*
Doç. Dr. Musa Öztürk - Ebrahim Mohammed Ahmed Al-Yamani

72

**Soğuk Savaş Sonrası Dönemde (1991-2021) Türkiye’nin Türk Dünyasıyla
Kurduğu Sosyo-Kültürel İlişkiler**
Turkey's Socio-Cultural Relations With the Turkish World in the Post-Cold War Period (1991-2021)
Mümin Ayparçası

93

Kırsal Kalkınma Desteklerinin İç Göç Üzerindeki Etkileri
The Effects of Rural Development Supports on Internal Migration
Muhammed Adak

KİTAP İNCELEME

107

İslam'da Modernleşme (1839-1939)

Reşat Açıkgöz

115

Buhara

Mevlüt Dede

120

Tanzimat'tan Günümüze İmar ve Şehircilik Tarihi

Mesut Arslan

350

Yazarlara Notlar

Takdim

Sehir ve Medeniyet Dergisi olarak siz değerli okuyucularımızı nitelikli metinlerle buluşturmaya devam ediyoruz. Bu sayımızda beş makale üç kitap değerlendirmesi ile yeniden karşınızdayız. Makalelerimizde A. Vedat Koçal Diyarbakır, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep ve Antakya’da Medeniyetin Mekânsal Temsili başlıklı makalesinde eski şehir alanları üzerinden Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerinin mekânsal özelliklerine dikkat çekmektedir. A. Açıkgöz ve A. Cançelik Nâbî’nin Hayriyye Adlı Eserinin “Der- beyân-ı Şeref-i İstanbul” Bölümündeki İstanbul ve Halep’e dair beyitlerden seçme yaparak şiirin ve şairin dönemine tanıklığını, şehrin şair tarafından nasıl algılandığını ve özellikle de şair ile şehir arasındaki aidiyeti irdelemektedirler. M. Öztürk ve A. M. Ahmed Al-Yamani Arap Baharı sürecinde ve sonrasında Ülke İçinde Zorla Yerinden Edilenlerin Daha Önce Yaşadıkları Yere Dönme Eğilimleri: Taiz Örneği başlıklı makalelerinde ele almaktadırlar. Çalışmada Yemen’in nüfus yoğunluğu en yüksek şehri olan Taiz’de zorla yerinden edilenlerin göç etme nedenleri, göç edenlerin yeniden geri dönmeyi düşünüp düşünmedikleri, eğer geri dönmeyi düşünmüyorlarsa bunda etkili olan hususlar ele almaktadırlar.

M. Ayparçası Soğuk Savaş Sonrası Dönemde (1991-2021) Türkiye’nin Türk Dünyasıyla Kurduğu Sosyo-Kültürel İlişkiler başlıklı makalesinde 25 Aralık 1991 tarihinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)’nin dağılmasıyla bağımsızlıklarına kavuşan Türk Cumhuriyetleri’nin Soğuk Savaşın sona ermesinden günümüze değin geçen otuz yıllık süreçte Türkiye ile kurdukları sosyo-kültürel ilişkileri analiz etmekte, M. Adak ise Kırsal Kalkınma Desteklerinin İç Göç Üzerindeki Etkileri başlıklı çalışmasında kırsal kalkınma faaliyetleri sayesinde kırsalda yaşayan toplulukların dezavantajlı gruplar arasında yer almasının önlenmesi doğrultusunda atılan adımların iç göç üzerindeki etkilerini anlamaya çalışmaktadır.

Kitap değerlendirme yazılarında ise R. Açıkgöz Bedri Gencer’in Müslüman toplumlardaki modernleşmeye tepkileri, modernleşmenin beraberinde getirdiği ideolojik, kültürel ve siyasal dönüşümleri anlamaya yönelik olarak kaleme aldığı İslam’da Modernleşme adlı eserini M. Dede tarihçi A. Kütük tarafından son zamanlarda kaleme alınan Buhara kitabını M. Arslan ise M. Öztürk’ün editörlüğünde literatüre kazandırılan Tanzimat’tan Günümüze İmar ve Şehircilik Tarihi adlı eseri kritik etmektedirler. Başta yazarlarımız ve editör olmak üzere dosyanın hazırlanmasında emeği geçen herkese çok teşekkür ederim. Yeni sayımızda buluşmak dileğiyle,

Saygılarımla,

Levent Uslu
Genel Başkan